

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

УСЛУГЕ И ОДГОВОРНОСТ

**Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ**

**Крагујевац
2017.**

УСЛУГЕ И УСЛУЖНА ПРАВИЛА

Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 19. маја 2017. године, на Правном факултету у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
 Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
 Тел: (034) 306 510
 телефакс: (034) 306 540
 е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
 веб: http://.jura.kg.ac.rs

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Хрвоје Качер
 Проф. др Снежана Миладиновић
 Проф. др Миодраг Мићовић

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Драган Вујисић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мићовић

ШТАМПА: Графопромет д.о.о.

ТИРАЖ: 100

ISBN 978-86-7623-074-7

Штампање Зборника подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

САДРЖАЈ

Начелна разматрања о услугама

1. Др Снежана Миладиновић, редовни професор
ОДГОВОРНОСТ И УСЛУЖНИ ПОСЛОВИ 3
2. Др Миодраг Мићовић, редовни професор
ОБАВЕЗЕ ПРУЖАОЦА УСЛУГА И ПОСЛЕДИЦЕ
ПОВРЕДЕ УГОВОРА О УСЛУГАМА 23
3. Др Јадранка Дабовић Анастасовска, редовни професор
Др Ненад Гавриловић, ванредни професор
ОДГОВОРНОСТ ДАВАОЦА УСЛУГА У ЕВРОПСКОМ УГОВОРНОМ ПРАВУ
И У ПРАВНИМ СИСТЕМИМА ЗЕМАЉА РЕГИОНА: ОПШТИ РЕЖИМ 41

Пословне и прометне услуге

1. Др Игор Камбовски, ванредни професор
ГРАЂАНСКО-ПРАВНА ОДГОВОРНОСТ ЗАСТУПНИКА 77
2. Др Бојан Урдаревић, ванредни професор
ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ОД СТРАНЕ МУЛТИНАЦИОНАЛНИХ
КОМПАНИЈА И КОДЕКСИ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА 85
3. Др Лорис Беланић, доцент, Мр Иво Шкунца
АСИГНАЦИЈА КАО ПРОМЈЕНА СУБЈЕКТА
У ОБВЕЗНОПРАВНОМ ОДНОСУ 99
4. Др Слободан Симовић, доцент
ЗНАЧАЈ ПОСЛОВНЕ ЕТИКЕ И КОРПОРАТИВНЕ ДРУШТВЕНЕ
ОДГОВОРНОСТИ ЗА ИНДУСТРИЈУ ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА 115
5. Др Иван Тот, виши асистент
СУВРЕМЕНИ ПОЈАМ ПОСЛА ОПЕРАТИВНОГ *LEASING*-А
НА ПОДРУЧЈУ ЕУРОПЕ 141
6. Милан Јечменић, сарадник у настави
УГОВОР О СПОНЗОРСТВУ КУЛТУРЕ И УМЕТНОСТИ 193

Финансијске и банкарске услуге

1. Др Хрвоје Качер, редовни професор
Др Бланка Иванчић Качер, доцент
ГОДИНУ ДАНА ПОСЛИЈЕ, 2017. ГОД. – *QUO VADIS CHF* 207
2. Др Свето Пурић, редовни професор
ЦЕНТРАЛНА БАНКА И БАНКАРСКЕ УСЛУГЕ 237

3. Др Данче Манолева Митровска, редовни професор
 Мр Владимир Митревски, саветник у адв. канц.
 ПОСТУПАК ЗА ПРИНУДНУ НАПЛАТУ ПОТРАЖИВАЊА БАНКЕ
 ИЗ УГОВОРА О КРЕДИТУ НА ОСНИВУ МЕНИЦЕ 249
4. Др Соња Бунчић, редовни професор
 Милена Галетин, асистент
 МА Олга Дамјановић, сарадник у настави
 МИКРОФИНАНСИЈСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ - НАСТАНАК И ОПСТАНАК
 У НОВИМ ЕКОНОМСКИМ И ПРАВНИМ ОКВИРИМА 26
5. Др Владимир Козар, ванредни професор
 Немања Алексић, адвокат
 НАРУШАВАЊЕ НАЧЕЛА ЈЕДНАКЕ ВРЕДНОСТИ ДАВАЊА
 УГОВАРАЊЕМ ВАЛУТНЕ, ДЕВИЗНЕ ИЛИ ИНДЕКСНЕ КЛАУЗУЛЕ 279
6. Др Јасмина Лабудовић Станковић, ванредни професор
 ПОКРОВИТЕЉСТВО (ПОСАО ПРЕУЗИМАЊА ЕМИСИЈЕ) 30

Осигурање

1. Др Катарина Иванчевић, редовни професор
 ОСИГУРАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТИ ТУРИСТИЧКИХ АГЕНЦИЈА 3

Туризам

1. Др Грасиела Гауди, редовни професор
 Др Еухенио дел Бусто, ванредни професор
 ПРЕГЛЕД РЕГУЛАТИВЕ О ТУРИСТИЧКИМ УСЛУГАМА
 У АРГЕНТИНИ 3
2. Др Драган Вујисић, редовни професор
 КАМПОВАЊЕ КАО ОБЛИК ТУРИСТИЧКЕ УСЛУГЕ 3
3. Др Драган Батавељић, редовни професор
 УСЛУГЕ СЕОСКОГ ТУРИЗМА 3
4. Др Карлос Торес, ванредни професор
 ПРАВНИ АСПЕКТИ РЕЗИДЕНЦИЈАЛНОГ ТУРИЗМА У ПОРТУГАЛУ ... 3
5. Др Антонија Паниза Фулана, ванредни професор
 НОВЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У КОНТЕКСТУ ПОВЕЗАНИХ ПУТНИХ
 АРАНЖМАНА И ОДГОВОРНОСТИ 397
6. Др Вентура Енрике Мота Флорес, професор истраживач
 ТУРИСТИЧКА РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА У ФУНКЦИЈИ УПРАВЉАЊА
 ТУРИСТИЧКИМ ДЕСТИНАЦИЈАМА 405
7. Др Андреј Мишовић, доцент
 ВАНСУДСКА ЗАШТИТА СТИЦАЛАЦА ТАЈМ-ШЕРИНГА..... 421

8. Ана Тимчић, докторанд
 ОДГОВОРНОСТ ОРГАНИЗАТОРА ПУТОВАЊА
 ПРЕМА ПРЕДНАЦРТУ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА 437

Спорт

1. Др Ненад Ђурђевић, редовни професор
 ИМОВИНСКА ОДГОВОРНОСТ СПОРТСКИХ СТРУЧЊАКА 449

Услуге од општег интереса

1. Др Зоран Павловић, редовни професор
 Милан Дакић, саветник омбудсману АПВ
 КАРАКТЕРИСТИКЕ НОРМАТИВНОГ УРЕЂЕЊА УСЛУГЕ
 ДАЉИНСКОГ ГРЕЈАЊА У РС У ОДНОСУ НА НАСТАНАК,
 ПРОМЕНУ И ПРЕСТАНАК ПРАВА И ОБАВЕЗА ИЗ УГОВОРА
 О ПРОДАЈИ ТОПЛОТНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ЗАШТИТУ ПРАВА
 КРАЈЊЕГ КУПЦА 485
2. Др Предраг Стојановић, редовни професор
 ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА КОМУНАЛНИХ УСЛУГА
 СА ОСВРТОМ НА СТАЊЕ У РС 515
3. Др Срђан Владетић, ванредни професор
 АВГУСТОВО ЗАКОНОДАВСТВО У ПОГЛЕДУ
 УПРАВЉАЊА ВОДОВОДИМА 529

Интелектуална својина и услуге

1. Др Тони Дескоски, редовни професор
 Др Вангел Доковски, доцент
 (НЕ)ДОПУШТЕНОСТ АУТОНОМИЈЕ ВОЉЕ КОД ВАНУГОВОРНЕ
 ОДГОВОРНОСТИ ЗА ШТЕТУ ИЗ ПОВРЕДЕ ПРАВА
 ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ 539
2. Др Божин Влашковић, редовни професор
 Др Милица Шутова, др. комис. за инспек. надзор - Скопје
 ЕВРОПСКИ СУД О ИДЕНТИЧНОМ ПОЛОЖАЈУ
 ЗАКУПОДАВЦА И ПРОВАЈДЕРА, КАО ПОСРЕДНИКА УСЛУГА
 У СМISЛУ ПОВРЕДЕ ЖИГА 551
3. Др Сениша Варга, ванредни професор
 ТЕХНОЛОГИЈА ТРАНСФЕРА ТЕХНОЛОГИЈЕ 563
4. МА Његослав Јовић, виши асистент
 ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ *TELLE QUELLE* ОДРЕДБЕ У ПАРИСКОЈ
 КОНВЕНЦИЈИ ЗА ЗАШТИТУ ИНДУСТРИЈСКЕ СВОЈИНЕ 589

Медијске услуге

1. Др Јелена Вучковић, доцент
УСТАВНЕ ГАРАНЦИЈЕ И ОГРАНИЧЕЊА СЛОБОДЕ
МЕДИЈСКИХ УСЛУГА 605

Здравство и социјална заштита

1. Др Емилија Станковић, редовни професор
„ЈАВНО ЗДРАВЉЕ“ У СТАРОМ РИМУ – *CLOACA MAXIMA* 617
2. Др Драгица Живојиновић, редовни професор
МЕРЕ СПЕЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ МАЛОЛЕТНИХ ИСПИТАНИКА
У УРЕДБИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ БР. 536/2014 627
3. Др Бланка Иванчић Качер, доцент
ГРАЂАНСКОПРАВНИ СТАТУС *ORPHAN DRUGS*
(ЛИЈЕКОВА „СИРОЧИЋА“) У РЕПУБЛИЦИ ХРВАТСКОЈ 647
4. Др Маја Просо, доцент
ПРАВА ПАЦИЈЕНАТА НА ЗАШТИТУ
ОСОБНИХ ПОДАТАКА О ЗДРАВЉУ 673
5. Др Вељко Влашковић, доцент
„НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС БУДУЋЕГ ДЕТЕТА“ У КОНТЕКСТУ ПРИСТУПА
УСЛУГАМА БИОМЕДИЦИНСКИ ПОТПОМОГНУТОГ ОПЛОЂЕЊА 699
6. Тамара Ђурђић Милошевић, асистент
ЕТИЧКА И ПРАВНА РАЗМАТРАЊА ТРАНСПЛАНТАЦИЈЕ ОРГАНА 711

Управа

1. Др Радоје Брковић, редовни професор
УСЛУГЕ ИНСПЕКЦИЈЕ РАДА, УПРАВНЕ ИНСПЕКЦИЈЕ И ЖАЛБЕНИХ
КОМИСИЈА У ЦИЉУ ЗАШТИТЕ ПРАВА ЗАПОСЛЕНИХ 727
2. Др Срђан Ђорђевић, редовни професор
ЗАЈЕДНИЦА СРПСКИХ ОПШТИНА КАО ПРУЖАЛАЦ УСЛУГА 743
3. Др Милан Палевић, ванредни професор
Е-УПРАВА КАО НЕОПХОДАН СЕРВИС ГРАЂАНА У РС 761
4. Др Жаклина Спалевић, ванредни професор
ЕЛЕКТРОНСКА ДЕМОКРАТИЈА И ЕЛЕКТРОНСКО ГЛАСАЊЕ 771
5. Др Дражен Миљић, секретар Универзитета у Бањој Луци
САВРЕМЕНА ДИЛЕМА У ВЕЗИ СА ПРУЖАЊЕМ ЈАВНИХ УСЛУГА 785

Образовање

1. Др Дејан Матић, доцент
НАЦРТ ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ
И НОВЕ ОСНОВЕ УСЛУГА У ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ 805
2. Милан Костић, асистент
УСЛУГЕ ДОДАТНОГ ОБРАЗОВАЊА И ОБУКЕ ПРИ НАЦИОНАЛНОЈ
СЛУЖБИ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ 815

Заштита корисника услуга

1. Др Срећко Јелинић, редовни професор
Др Звонимир Јелинић, доцент
ГОДСПОДАРСТВО И УСЛУЖНИ ПОСЛОВИ
С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УЛОГУ И ОДГОВОРНОСТ РЕВИЗОРА 827
2. Др Зоран Миладиновић, редовни професор
ОДГОВОРНОСТ ПРЕВОЗИОЦА ИЗ УГОВОРА О ПРЕВОЗУ СТВАРИ 847
3. Др Милена Петровић, редовни професор
ОКОНЧАЊЕ ПОСТУПКА МЕДИЈАЦИЈЕ И ЊЕГОВЕ ПОСЛЕДИЦЕ 873
4. Др Велисав Марковић, ванредни професор
ОДГОВОРНОСТ ДАВАЛАЦА УСЛУГА
ПРЕД СУДОМ ЧАСТИ ПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ 893
5. Мр Зоран Вуковић, асистент
КЛУЗУЛЕ О НЕДОГОВОРНОСТИ У ПОТРОШАЧКИМ УГОВОРИМА 911

Услуге и кривична одговорност

1. Др Жељко Никач, редовни професор
Др Ванда Божић, знанствени сарадник
КАЗНЕНОПРАВНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРИМАЊЕ МИТА
КАО НАГРАДЕ ЗА ОБЕЋАНУ УСЛУГУ 925

Услуге и друга са њима повезана питања

1. Др Маријана Дукић Мијатовић, редовни професор
ПРЕДНОСТИ АРБИТРАЖНОГ РЕШАВАЊА
ПРИВРЕДНИХ СПОРОВА 943
2. Др Габријела Михелчић, ванредни професор
Др Маша Marochini Зрински, доцент
УТЈЕЦАЈ ЗАШТИТЕ "КОНВЕНЦИЈСКИХ" ПРАВА
НА УГОВОР О НАЈМУ СТАНА 955

3. Др Нина Планојевић, ванредни професор РАСПОДЕЛА ТРОШКОВА ОДРЖАВАЊА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА У ПРЕДНАЦРТУ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА СРБИЈЕ	983
4. Др Мирослав Милосављевић, ванредни професор ОРГАНИ БАНКЕ КАО СУБЈЕКТИ УСЛУЖНИХ ПОСЛОВА И ЊИХОВА ОДГОВОРНОСТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	1001
5. Др Ана Опачић, доцент ПРОБЛЕМ ПРЕЗАДУЖЕНОСТИ ФИЗИЧКОГ ЛИЦА У СВЕТЛУ ИНСТИТУТА ИНДИВИДУАЛНОГ СТЕЧАЈА	1021
6. Др Зоран Јовановић, доцент ЗНАЧАЈ ЈАВНИХ НАБАВКИ У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПАЊА РС ЕУ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ЛОКАЛНУ САМОУПРАВУ	1039
7. Др Драгана Ћорић, доцент ОДГОВОРНОСТ ЗАКОНОПИСЦА И ЗАКОНОДАВЦА ЗА ЈЕЗИЧКИ ИСПРАВАН И РАЗУМЉИВ ТЕКСТ ЗАКОНА	1055
8. Др Зоран Илкић, правни заступник ДДОР Нови Сад ПРОБИЈАЊЕ ПРАВНЕ ЛИЧНОСТИ - РАЗЛИКЕ У ОДНОСУ НА ПОБИЈАЊЕ ПРАВНИХ РАДЊИ ДУЖНИКА	1067
9. Миливоје Лапчевић, асистент ПАУШАЛНО ОПОРЕЗИВАЊЕ ПРИХОДА ПРЕДУЗЕТНИКА - ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР И ФИСКАЛНИ ЕФЕКТИ	1079
10. Немања Пандуревић, докторанд ОБАВЕШТЕЊЕ О НЕСАОБРАЗНОСТИ РОБЕ ПО БЕЧКОЈ КОНВЕНЦИЈИ	1091
11. Јелена Јанковић, докторанд МОРАЛНИ РИЗИК У ОСИГУРАЊУ ЗА СЛУЧАЈ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ	1111
12. Јелена Милосављевић, МА ПОСАО КРЕДИТА И ТЕНДЕНЦИЈЕ У РАЗВОЈУ КРЕДИТНЕ УСЛУЖНЕ ФУНКЦИЈЕ	1025

CONTENT

General Considerations on Services

1. Snežana Miladinović, Ph.D., Full-time Professor LIABILITY AND SERVICES	3
2. Miodrag Mićović, Ph.D., Full-time Professor SERVICE PROVIDER'S DUTIES AND CONSEQUENCES OF THE BREACH OF THE SERVICE CONTRACT	23
3. Jadranka Dabović-Anastasovska, Ph.D., Full-time Professor Nenad Gavrilović, Ph.D., Associate Professor LIABILITY OF THE SERVICE PROVIDER IN EUROPEAN CONTRACT LAW AND IN THE LEGAL SYSTEMS OF COUNTRIES IN THE REGION: THE GENERAL REGIME	41

Business Services and Turnover of services

1. Igor Kambovski, Ph.D., Associate Professor CIVIL LIABILITY OF AGENT	77
2. Bojan Urdarević, Ph.D., Associate Professor PROVIDING SERVICES BY MULTINATIONAL CORPORATIONS AND CORPORATE GOVERNANCE CODES	85
3. Loris Belanoć, Ph.D., Assistant Professor Ivo Škunca, LL.M. ASSIGNMENT AS THE CHANGE OF PARTIES IN LAW OF OBLIGATIONS	99
4. Slobodan Simović, Ph.D.; Assistant Professor THE IMPORTANCE OF BUSINESS ETHICS AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FOR THE PRIVATE SECURITY INDUSTRY	115
5. Ivan Tot, Ph.D., Senior Assistant THE CONTEMPORARY NOTION OF OPERATING LEASING TRANSACTION IN EUROPE	141
6. Milan Ječmenić, Associate SPONSORSHIP CONTRACT IN CULTURE AND ARTS	193

Financial and Banking Services

1. Hrvoje Kačer, Ph.D., Full-time Professor Blanka Ivančić-Kačer, Ph.D., Assistant Professor A YEAR LATER, IN 2017 – <i>QUO VADIS CHF</i>	207
2. Sveto Purić, Ph.D., Full-time Professor THE CENTRAL BANK AND BANKING SERVICES	237

3. Dance Manoleva Mitrovska, Ph.D., Full-time Professor
Vladimir Mitrevski, LL.M, Advisor in the Law Office
PROCEDURE FOR DEBT ENFORCEMENT CLAIMS FROM BANK
LOAN AGREEMENTS ON THE BASIS OF BILLS OF EXCHANGE 249
4. Sonja Bunčić, Ph.D., Full-time Professor
Milena Galetin, Assistant
Olga Damjanović, M.Sc., Associate
MICRO FINANCIAL INSTITUTIONS - THE EMERGENCE AND
SURVIVAL IN THE NEW ECONOMIC AND LEGAL FRAMEWORK 265
5. Vladimir Kozar, Ph.D., Ph.D., Associate Professor
Nemanja Aleksić, Attorney at law
VIOLATION OF THE PRINCIPLE OF EQUAL VALUES OF
MUTUAL BENEFITS WITH CURRENCY OR INDEX CLAUSE 279
6. Jasmina Labudović Stanković, Ph.D., Associate Professor
UNDERWRITING 305

Insurance

1. Katarina Ivančević, Ph. D., Full-time Professor
LIABILITY INSURANCE TRAVEL AGENCIES
in the Serbian with regard to comparative law 317

Tourism

1. Grasiela Gaudi, Ph.D., Full-time Professor
Euhenio del Busto, Ph.D., Associate Professor
AN OVERVIEW OF THE REGULATIONS APPLICABLE
TO TOURISM SERVICES IN THE ARGENTINE REPUBLIC 343
2. Dragan Vujisić, Ph.D., Full-time Professor
CAMPING AS A FORM OF TOURIST SERVICE 357
3. Dragan Bataveljić, Ph.D., Full-time Professor
RURAL TOURISM SERVICES 371
4. Karlos Tores, Ph.D., Associate Professor
MULTIPLE OWNERSHIP OF PROPERTY UNDER PORTUGUESE LAW 389
5. Antonia Paniza Fulana, Ph.D., Associate Professor
NEW TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF LINKED TRAVEL
ARRANGEMENTS AND LIABILITY RULES 397
6. Ventura Enrike Mota Flores, Ph.D., profesor istraživač
LA REGIONALIZACIÓN TURÍSTICA PARA LA GESTIÓN
DE DESTINOS TURÍSTICOS 405
7. Andrej Mićović, Ph.D., Assistant Professor
OUT-OF-COURT PROTECTION OF TIMESHARE PURCHASERS 421

8. Ana Timčić, student of Ph.D., studies
RESPONSIBILITY OF THE TRAVEL ORGANIZER
ACCORDING TO PRELIMINARY DRAFT CIVIL CODE 437

Sport

1. Nenad Đurđević, Ph.D., Full-time Professor
CIVIL LIABILITY OF SPORTS COACHES 449

Services of General Interest

1. Zoran Pavlović, Ph.D., Full-time Professor
Milan Dakić, Advisor to the Ombudsman APV
NORMATIVE REGULATION OF THE REMOTELY CONTROLLED
HEATING SERVICES IN THE REPUBLIC OF SERBIA; INCEPTION,
ADAPTATION AND CESSATION OF THE END CONSUMERS'
CONTRACTUAL RIGHTS AND DUTIES 485
2. Predrag Stojanović, Ph.D., Full-time Professor
LIBERALIZATION OF COMMUNAL SERVICES WITH SPECIAL
REGARD ON THE SITUATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA 515
3. Srđan Vladetić, Ph.D., Associate Professor
AUGUSTUS' LEGISLATION ON WATER SUPPLY SYSTEM
MANAGEMENT AND GOVERNANCE 529

Intellectual Property and Services

1. Toni Deskoski, Ph.D., Full-time Professor
Vangel Dokovski, Ph.D., Assistant Professor
ALLOWABILITY OF PARTY AUTONOMY IN INTELLECTUAL
PROPERTY INFRINGEMENT CASES 539
2. Božin Vlašković, Ph.D., Full-time Professor
Milica Šutova, Ph.D.
THE EUROPEAN COURT ABOUT THE IDENTICAL POSITION
OF TENANT AND PROVIDER, AS INTERMEDIARIES OF SERVICES,
IN TERMS OF TRADEMARK INFRINGEMENT 551
3. Siniša Varga, Ph.D., Associate Professor
TECHNOLOGY OF TRANSFER OF TECHNOLOGY 563
4. Njegoslav Jovic, M.Sc., Senior Assistant,
HISTORICAL DEVELOPMENT TELLE QUELLE PROVISIONS
IN THE PARIS CONVENTION FOR THE PROTECTION
OF INDUSTRIAL PROPERTY 589

Media Services

1. Jelena Vučković, Ph.D., Assistant Professor
CONSTITUTIONAL GUARANTEES AND LIMITATIONS
OF FREEDOM OF MEDIA SERVICES 605

Health Care and Social Protection

1. Emilija Stanković, Ph.D., Full-time Professor
PUBLIC HEALTH IN ANCIENT ROME – *CLOACA MAXIMA* 617
2. Dragica Živojinović, Ph.D., Full-time Professor
MEASURES OF SPECIAL PROTECTION OF MINORS
IN EU REGULATION NO. 536/2014 627
3. Blanka Ivančić-Kačer, Ph.D., Assistant Professor
CIVIL LAW STATUS OF ORPHAN DRUGS
(„HOMELESS“ DRUGS) IN CROATIAN LAW 647
4. Maja Proso, Ph.D., Assistant Professor
PATIENTS' RIGHT TO PROTECTION OF PERSONAL
DATA CONCERNING HEALTH 673
5. Veljko Vlašković, Ph.D., Assistant Professor
„THE BEST INTERESTS OF THE PROSPECTIVE CHILD“
IN THE CONTEXT OF ACCESS TO THE SERVICES
OF ASSISTED REPRODUCTIVE TECHNOLOGIES 699
6. Tamara Đurđić Milošević, Assistant
LEGAL AND ETHIC CONSIDERATION
ON ORGAN TRANSPLANTATION 711

Administration

1. Radoje Brković, Ph.D., Full-time Professor
SERVICES OF LABOR INSPECTION, ADMINISTRATIVE
INSPECTIONS AND COMPLAINTS COMMISSIONS
IN ORDER TO PROTECT THE RIGHTS OF EMPLOYEES 727
2. Srđan Đorđević, Ph.D., Full-time Professor
COMMUNITY OF SERBIAN MUNICIPALITIES AS SERVICE PROVIDER 743
3. Milan Palević, Ph.D., Associate Professor
E-GOVERNMENT AS A NECESSARY SERVICE
FOR THE CITIZENS IN THE REPUBLIC OF SERBIA 761
4. Žaklina Spalević, Ph.D., Assistant Professor,
ELECTRONIC DEMOCRACY AND THE ELECTRONIC VOTING 773

5. Dražen Miljić, Ph.D., Secretary University of Banja Luka
MODERN DILEMMA IN CONNECTION WITH
THE PROVISION OF SERVICES 785

Education

1. Dejan Matić, Ph.D., Assistant Professor
DRAFT OF THE LAW ON HIGHER EDUCATION
AND THE NEW SERVICE BASE IN HIGHER EDUCATION 805
2. Milan Kostić, Assistant
THE ROLE OF ADDITIONAL EDUCATION
AND TRAINING WITHIN NATIONAL EMPLOYMENT SERVICE 815

Protection of service users' rights

1. Srećko Jelinić, Ph.D., Full-time Professor
Zvonimir Jelinić, Ph.D., Assistant Professor
COMPANY AUDIT SERVICES WITH SPECIAL EMPHASIS
ON THE ROLE AND LIABILITY OF AUDITORS 827
2. Zoran Miladinović, Ph.D., Full-time Professor
LIABILITY OF THE TRANSPORTER IN THE TRANSPORT
OF GOODS CONTRACT 847
3. Milena Petrović, Ph.D., Full-time Professor
TERMINATION OF THE MEDIATION AND ITS CONSEQUENCES 873
4. Velisav Marković, Ph.D., Associate Professor
LIABILITY OF SERVICE PROVIDERS BEFORE THE COURT
OF HONOUR OF CHAMBER OF COMMERCE 893
5. Zoran Vuković, LL.M., Assistant
EXCLUSION OF LIABILITY CLAUSES IN CONSUMER CONTRACTS 911

Services and Criminal Responsibility

1. Željko Nikač, Ph.D., Full-time Professor
Vanda Božić, PhD., Scientific Associate
CRIMINAL LIABILITY FOR BRIBERY AS A REWARD
FOR PROMISED SERVICE 925

Services and Other Related Issues

1. Marijana Dukić Mijatović, Ph.D., Full-time Professor
THE ADVANTAGES OF ARBITRATION RESOLVING
OF COMMERCIAL DISPUTES 943

2. Gabrijela Mihelčić, Ph.D., Associate Professor, Maša Marochini Zrinski, Assistant Professor	
IMPACT OF THE CONVENTION RIGHTS ON THE LEASE CONTRACT ...	955
3. Nina Planojević, Ph.D., Associate Professor	
DISTRIBUTION OF MAINTENANCE COSTS OF APARTMENT BUILDINGS IN THE PRELIMINARY DRAFT OF SERBIAN CIVIL CODE	983
4. Miroslav Milosavljević, Ph.D., Associate Professor,	
BODIES OF THE BANK AS AN OPERATOR OF SERVICE OPERATIONS IN THE REPUBLIC OF SERBIA	1001
5. Ana Opačić, Ph.D., Assistant Professor	
OVER-INDEBTEDNESS OF NATURAL PERSON IN THE LIGHT OF THE INSTITUTE OF INDIVIDUAL BANKRUPTCY	1021
6. Zoran Jovanović, Ph.D., Assistant Professor	
THE ROLE OF PUBLIC PROCUREMENT IN THE PROCESS OF SERBIAN ACCESSION TO EU WITH SPECIAL EMPHASIS ON LOCAL AUTHORITIES	1039
7. Dragana Ćorić, Ph.D., Assistant Professor	
THE RESPONSIBILITY OF THE LEGISLATORS FOR CORRECT AND UNDERSTANDABLE TEXT OF THE LAW	1055
8. Zoran Ilkić, Ph.D., Law agent in damages,	
PIERCING THE CORPORATE VEIL - DIFFERENCES IN CONTESTING THE DEBTOR'S LEGAL ACTIONS	1065
9. Milivoje Lapčević, Assistant	
THE LUMP-SUM TAXATION OF ENTREPRENEURS INCOME - LEGISLATIVE FRAMEWORK AND FISCAL EFFECTS	1079
10. Nemanja Pandurević, student of PhD studies	
NOTICE OF NON-CONFORMITY ACCORDING TO THE VIENNA CONVENTION	1091
11. Jelena Janković, student of PhD studies	
MORAL HAZARD IN THE UNEMPLOYMENT INSURANCE	1111
12. Jelena Milosavljević, M.Sc.,	
BUSINESS LOANS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT CREDIT FUNCTIONS	1025

НАЧЕЛНА РАЗМАТРАЊА О УСЛУГАМА

Др Тони Дескоски, редовни професор
Др Вангел Доковски, доцент
Правног факултета „Јустинијан Први“
Универзитета „Св Кирил и Методиј“ у Скопљу

УДК: 347.77

(НЕ)ДОПУШТЕНОСТ АУТОНОМИЈЕ ВОЉЕ КОД ВАНУГОВОРНЕ ОДГОВОРНОСТИ ЗА ШТЕТУ ИЗ ПОВРЕДЕ ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

Резиме

У овом тексту аутори анализирају допуштеност аутономије воље код вануговорне одговорности која произилази из повреде права интелектуалне својине. Аутори полазе од премисе да је избор меродавног права код вануговорних обавеза доста сложено питање, а као разлоге наводе различите врсте грађанскоправних деликата који постоје, као што су небрижност, увреда, клевета и остало, како и различите врсте сценарија која се могу појавити када је у питању захтев за обештећење. Такође, аутори наводе да питање о избору меродавног права код вануговорне одговорности за штету додатно комплицира чињеница да, за разлику од уговора где спорови могу бити антиципирани и може бити изабрано меродавно право без ограничења у односу на временски аспект, деликти су неочекивани и најчешће је тешко замислити да ће странке дати предност избору меродавног права.¹ У домену одговорности за проузроковану штету о људском понашању суди се на основу ефеката тог понашања.² Централно место у овом тексту посвећено је разлозима због којих није допуштен избор меродавног права код вануговорне одговорности која произилази из повреде права интелектуалне својине. На крају текста, аутори нуде и предлоге по основу којих треба дозволити ограничену могућност примене *lex voluntatis*-а код ове специфичне врсте грађанскоправних деликата.

Кључне речи: интелектуалне својине, *lex voluntatis*, Рим II, *lex loci protectionis*, вануговорне обавезе.

¹ Abala, M., *Principles of Conflict of Laws*, Third edition, Cavendish Publishing Limited, 1999, стр. 165.

² Караникић Миркић, М., *Кривица као основ деликтне одговорности у грађанском праву*, 2009, стр. 31.

1. Опште напомене о аутономији воље код вануговорне одговорности за штету у европском и македонском Међународном приватном праву

Аутономије воље је назив избора меродавног права, колизиона норма или правило међународног приватног права – синоними који дозвољавају странкама да одаберу право државе као меродавно у односу једног односа са страним елементом.³ У домену савременог међународног приватног права, највећи резултат у погледу аутономије воље код вануговорне одговорности за штету постигла је Регулатива (Уредба) Парламента и Савета Европске Уније бр. 864/2007 о меродавном праву за вануговорним обавезама (у даљем тексту: Регулатива Рим II)⁴ која представља основу за хармонизацију међународног приватног права не само земаља-чланица Европске уније, већ и за државе - кандидате за чланство у Европској унији.

Потребно је нагласити да је и пре доношења регулативе Рим II, у неким европским кодификацијама међународног приватног права, била прихваћена аутономија воље као тачка везивања код вануговорних обавеза. Па тако, немачки *EGBGB* у чл. 42 предвиђао је *lex voluntatis* као тачку везивања код грађанскоправних деликата.⁵ У Републици Македонији, чл. 33 ст. 3 од ЗМПП-а из 2007. године,⁶ стране су могле да изаберу меродавно право након наступања штетног догађаја.

С обзиром на то што регулатива Рим II представља мост између англосаксонског и европско-континенталног правног система, логично је да иста садржи карактеристике двеју правних традиција. Оно што је важно истакнути је уношење посебних правила о различитим врстама грађанскоправних деликата као што су: одговорност за штету узрокованом коришћењем производа,⁷ нелојалном конкуренцијом и радњама које ограничавају слободну конкуренцију,⁸ еколошком штетом,⁹ повредом права интелектуалне својине,¹⁰ одговорношћу за протестно деловање радника или послодаваца.¹¹ Као квази деликти за које постоји специфично колизионо

решење у регулативи Рим II истичу се: стицање без основа,¹² послодавци без налога (*negotiorum gestio*)¹³ и одговорност за деловања која претходе закључивању уговора (*culpa in contrahendo*).¹⁴ Преузимање одредби регулативе Рим II у ЗМПП из 2010. године допринело је стварању посебних колизионих правила за све претходно наведене специфичне врсте грађанскоправних деликата¹⁵ и квази деликата.¹⁶

2. Искључење аутономије воље код повреде права интелектуалне својине

Када се ради о вануговорној одговорности за повреду права интелектуалне својине, неопходно је нагласити да аутономија воље још није нашла своје место као тачка везивања. Реч је о специфичним врстама грађанскоправних деликата за које ни ЗМПП ни регулатива Рим II не дозвољавају избор меродавног права. И не само што није дозвољен избор меродавног права од стране странака, већ је и предвиђено посебно колизионо решење у односу на вануговорну одговорност о штети која произлази из повреде права интелектуалне својине. Па тако, по чл. 33-г из ЗМПП „за вануговорну одговорност за штету која произлази из повреде права интелектуалне својине, меродавно је право државе у којој се тражи заштита. Примена права које је одређено ставом (1) из овог члана, не може се искључити споразумом закљученом сагласно чл. 33-ћ из овог закона“.¹⁷ Ово исто решење је садржано у чл. 8 регулативе Рим II¹⁸.

2.1. Разлози за искључење аутономије воље код вануговорне одговорности за штету из повреде права интелектуалне својине

Као кључно питање које се поставља је питање зашто аутономија воље није допуштена код вануговорне одговорности за штету која произлази из повреде права интелектуалне својине. Све до пре неколико година, питања о сукобу закона у делу интелектуалне својине била су занемарена и иста нису била предмет неког нарочитог интересовања.

Као и својина ствари, тако и права интелектуалне својине су апсолутна (која имају *erga omnes* ефект) субјективна права. Из тих разлога она морају да

³ Cordero-Moss Giuditta, *International Commercial Contracts*, 2014, стр. 178.

⁴ Текст Регулативе Рим II је доступан на следећем линку: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1417264982174&uri=CELEX:32007R0864>.

⁵ Тако и Reimann, M., *Codifying Torts Conflicts: The 1999 German Legislation in Comparative Perspective*, 60 La. L. Rev. (2000), стр. 1302-1303.

⁶ Види чл. 33 ст. (3) ЗМПП-а из 2007 године. Закон е објављен у „Службен весник на Република Македонија“ бр. 87.2007 12.07.2007.

⁷ Види чл. 5 регулативе Рим II.

⁸ Види чл. 6 регулативе Рим II.

⁹ Види чл. 7 регулативе Рим II.

¹⁰ Види чл. 8 регулативе Рим II.

¹¹ Види чл. 9 регулативе Рим II.

¹² Види чл. 10 регулативе Рим II.

¹³ Види чл. 11 регулативе Рим II.

¹⁴ Види чл. 12 регулативе Рим II.

¹⁵ Види чл. 33-а, 33-б, 33-в, 33-г и 33-д из ЗМПП-а. Закон о измена и допуна је објављен у „Службен весник на Република Македонија“ бр. 156/2010 из 6.12.2010.

¹⁶ Види чл. 31, 32 и 32-а из ЗМПП-а.

¹⁷ Види чл. 33-г из ЗМПП-а.

¹⁸ Види чл. 8 регулативе Рим II.

буду повезана са одређеним субјектом и њихов садржај мора бити дефинисан. Због тога што су субјективна права она морају бити предмет уговора, а из њиховог апсолутног карактера произлази да иста могу бити повређена од треће стране.¹⁹ Баш због могућности повреде права интелектуалне својине од треће стране произлази и неопходност прописивања адекватних правила за вануговорне обавезе које настају поводом такве повреде.

Са обзиром на велики значај и широку прихваћеност примене принципа територијалитета у односу на заштиту права интелектуалне својине, међународно приватно право није показивало интерес за изучавање ове нарочито сложене проблематике. Али данас је стање потпуно промењено, могућност повреде права интелектуалне својине изван границе где је исто заштићено је доста честа, а држава порекла, држава где право интелектуалне својине и форум где се тражи заштита тог права су различити.

Већ смо напоменули да аутономија воље није допуштена ни у ЗМПП-у ни у регулативи Рим II у односу на вануговорну одговорност која произлази из повреде права интелектуалне својине. Пре доношења регулативе Рим II, стање око могућности избора меродавног права за ову специфичну врсту грађанскоправних деликата било је разнолико. У неким од државама чланицама, аутономија воље за повреду права интелектуалне својине била је недвосмислено искључена (као на пример у Немачкој и Аустрији). Такво је искључење било оправдано територијалном природом права интелектуалне својине. За разлику од ових држава, у неким државама није постојала таква стриктна забрана аутономије воље (на пример у Белгији), док у Швајцарској (држава која није чланица Европске Уније али која има један од најсавременијих закона о међународном приватном праву) на пример, иста је била јасно дозвољена. Тако, по међународном приватном праву Швајцарске, у случају вануговорне одговорности која произлази из повреде права интелектуалне својине, стране могу, након настанка штетног догађаја, као меродавно могу изабрати право државе суда. Јасно произлази да је у Швајцарској, аутономија воље допуштена, али је ограничена у три случаја:

- **прво**, стране могу изабрати меродавно право након настанка штетног догађаја (*ex ante* избор није дозвољен);

- **друго**, избор се може односити само на потраживања која произлазе из повреде права интелектуалне својине и

- **треће**, као меродавно право стране могу да одаберу једино право државе суда (*lex fori*).²⁰

Разлози за недопуштеност аутономије воље у делу повреде права интелектуалне својине можемо поделити у две групе:

¹⁹ Schack, H., *The Law Applicable to Unregistered IP Rights After Rome II*, Ritsumeikan Law Review, No. 26/2009, стр. 130.

²⁰ Matulionyte, R., *Calling for Party Autonomy in Intellectual Property Infringement Cases*, Journal of Private International Law, Vol. 9, No. 1/2013, стр. 78.

- **прва, општа група** у коју се убрајају сви разлози због којих није потребно прихватити аутономију воље у делу вануговорне одговорности, и

- **друга група** која обухвата специфичне разлоге за искључење аутономије воље у односу на вануговорну одговорност која произлази из повреде права интелектуалне својине. Баш ова друга група разлога је она која изазива нашу позорност у делу допуштености аутономије воље за ову специфичну врсту вануговорне одговорности за штету.

Као посебни разлози који се користе да би се оправдало искључење аутономије воље код вануговорне одговорности која произлази из повреде права интелектуалне својине наводе се укупно три разлога:

1. Први разлог односи се јавном интересу који постоји код заштите права интелектуалне својине. Поштовање националних интереса па и економских и културних је нарочито важна компонента заштите интелектуалне својине.²¹

2. Други разлог повезује се чињеницом да заштита права интелектуалне својине у оним случајевима када постоји страни елемент у односу је све чешће предвиђена у међународним уговорима која је касније извор националног права о заштити права интелектуалне својине.

3. Као последњи разлог наводи се принцип територијалитета који је карактеристичан правима интелектуалне својине. Лице које је носилац неког права интелектуалне својине оствари своја права на територији државе где је то право заштићено. Права интелектуалне својине су гарантована и заштићена од стране државе, па из тих разлога треба се применити једино право државе где су регистрована и заштићена ова права (*lex loci protectionis*). Дали су заиста ова три разлога довољна за оправдање искључења аутономије воље у делу вануговорне одговорности која произлази из повреде права интелектуалне својине? У наставку ћемо покушати дати одговор на ово питање.

2.1.1. Јавни интерес као разлог за искључење аутономије воље код вануговорне одговорности за штету из повреде права интелектуалне својине

Први разлог који се односи на јавни интерес објашњава се тиме што се права интелектуалне својине сматрају се традиционално као део јавног поретка, због чега се и питање о сукоба закона код повреде ових права у многим државама доста дуго није разматрало.²² У сагласности са правном традицијом, садржај и коришћење права интелектуалне својине су оправдане јер они подстичу демократске принципе промовишући награду за интелектуални рад, превенирајући стварање монопола и давање адекватне заштите.

²¹ Fentiman, R., *Choice of Law and Intellectual Property*, in *Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future* (edited by: Josef Drexel and Annette Kur), Hart Publishing, 2005, стр. 131.

²² Matulionyte, R., *нав. чланак*, стр. 82.

Постоје два централна економска циља због којих држава увек настоји да примени властито право. Први економски циљ је промовисати улагање у знање и бизнис иновације кроз стварање ексклузивних права да се користи и продаје новоразвијена технологија, добра и услуге. Други циљ је промовисати широку дисеминацију новог значења и истраживања кроз подстицање права да промовишу своје иновације и идеје на тржишту.²³

Али, да ли се искључењем аутономије воље у делу вануговорне одговорности која настаје поводом повреде права интелектуалне својине стварно штити јавни интерес? Сматрамо да овај аргумент није довољан и исти је сасвим погрешан ако се узме у обзир корпус питања која се повезују са правима интелектуалне својине. Несумњив је јаван интерес који постоји у делу права интелектуалне својине као што је настанак, пуноважност, опсег, имовина али не и повреда тих права. Баш код повреде тих права заснова се однос између носиоца права својине и особе која је извршила ту повреду. Из тих разлога сматрамо да је баш код повреде права интелектуалне својине могућа аутономија воље. Јавни интерес би и даље био заштићен, јер у сваком случају би аутономија воље била ограничена општим механизмима међународног приватног права као што су јавни поредак и норме непосредне примене. Утолико више што и сама регулатива Рим II и ЗМПП предвиђају оваква општа ограничења аутономије воље, па са самим тим ће у сваком случају постојати адекватна заштита јавног интереса.

2.1.2. Постојање међународних уговора као разлог за искључење аутономије воље вануговорне одговорности за штету из повреде права интелектуалне својине

Шта се другог разлога тиче, због којег је аутономија воље искључена-постојање адекватне заштите на међународном нивоу и национална хармонизација као резултат таквог постојања, треба се разгледати дали се стварно у међународним оквирима настоји да се не прихвати аутономија воље. На пример *Lucchi Nicola* (Лучи Никола) сматра да је међународни режим права интелектуалне својине у функцији да обезбеди права интелектуалне својине и да створи услове за њихов развој.²⁴ Али стање је сасвим другачије. *David J. Gerber* (Давид Ј. Гербер) поставља следећа питања у односу на могућност за међународноправну заштиту права интелектуалне својине: Да ли постоји

спремност да се међународноправна заштита пружи? Да ли постоји способност да се то постигне? Који су трошкови и предности за једну такву заштиту?²⁵

И не само што се постављају многа питања о могућности универзалне заштите права интелектуалне својине, често се појављују и међународни документи који прихватају аутономију воље у делу вануговорне одговорности која произлази из повреде права интелектуалне својине. Можда баш овај тренд треба да прати и ревидирање текста ЗМПП-а и регулативе Рим II. На пример, ту желимо истаћи да *CLIP Principles for Conflict of Laws in Intellectual Property* (Принципи за решавање сукоба закона интелектуалне својине), који су припремљени од стране Европске групе Института *Max Planck* о сукобу закона интелектуалне својине, који у члану 3:606 садржи принцип аутономије воље за вануговорну одговорност за штету из повреде права интелектуалне својине.²⁶ Тако супротно чл. 8 ст. 3 Регулative Рима II, аутономија воље је допуштена у *CLIP* принципима. Иако је ово решење подложно критикама са стране једног дела научне јавности која заступа стајалиште да је могућност за двојну штету кључан елемент заштите права интелектуалне својине и због тога су саставан део јавног интереса који не може бити дероган уговором, ипак већина у групи при изради ових принципа није делио тај став и стао на страну прогресивног карактера аутономије воље.²⁷

Тако као наш аргумент против искључења аутономије воље за ову специфичну врсту грађанскоправних деликта на основу постојања адекватне заштите на међународном нивоу и национална хармонизација правила о интелектуалној својини, истичемо факт да се аутономија воље све више прихвата баш у тим међународним инструментима. Ако се већ врши хармонизација националног права на основу правила која су садржана у међународним инструментима, онда је неспорно да су врата за уношење аутономије воље код вануговорне одговорности која произлази из повреде права интелектуалне својине широм отворена.

Поред нашег аргумента којег истичемо против искључења аутономије воље као резултат постојања међународних уговора који унифицирају материју интелектуалне својине, непобитна је и чињеница што се баш такви уговори не односе на проблематику међународног приватног права. Правила која су садржана на ниједан начин не приказују стање у међународном праву о интелектуалној својини са принципима међународног приватног права. Такав је на пример случај са Бернском конвенцијом о заштити књижевних и

²³ Maskus, K. E., *Intellectual Property Rights and Economic Development*, "Beyond the Treaties: A Symposium on Compliance with International Intellectual Property Law", organized by Fredrick K. Cox International Law Center at Case Western Reserve University, 2000, стр. 2.

²⁴ Lucchi, N., *Digital Media & Intellectual Property Management of Rights and Consumer Protection in a Comparative Analysis*, Springer, 2006, стр. 21.

²⁵ Gerber, D. J., *Global Technological Integration, Intellectual Property Rights, and Competition Law: Some Introductory Comments*, 72 Chi.-Kent. L. Rev. 357 (1996), стр. 357-36.

²⁶ Текст о CLIP принципима доступан је на следећем линку: http://www.cl-ip.eu/_www/files/pdf2/Final_Text_1_December_2011.pdf.

²⁷ Metzger, A., *Applicable Law under the CLIP Principles: a Pragmatic Reevaluation of Territoriality*, in *Intellectual Property in the Global Arena – Jurisdiction, Applicable Law, and the Recognition of Judgments in Europe, Japan and the US*, (edited by: Basedow/Kono/Metzger), Tübingen, 2010, стр. 21.

уметничких дела из 1886. године којом је створена Бернска унија, тачније чл. 5 који садржи принцип националне заштите. По речима саме светске организације за интелектуалну својину (WIPO) ...”ни принцип националног третмана не изражава приступ међународног приватног права, јер то правило није у функцији да одреди меродавно право државе која треба регулисати питање интелектуалне својине које укључује странца, већ само прописује да странци не треба да се третирају другачије од домаћих држављана у односу на питање интелектуалне својине“.²⁸

2.1.3 Примена принципа територијалитета као разлог за искључење аутономије воље за вануговорну одговорност за штету из повреде права интелектуалне својине

Као кључни аргумент који се користи за искључење аутономије воље код вануговорне одговорности за штету из повреде права интелектуалне својине користи се традиционална примена принципа територијалитета у домену интелектуалне својине. И у самом рециталу 26 Регулative Рим II наводи се да у односу на повреду права интелектуалне својине, универзално прихваћени принцип *lex loci protectionis* треба бити задржан.²⁹ У самом процесу израде Регулative Рим II били су бројни заступници, нарочито владини представници и лица из индустрије који су предлагали да интелектуална својина буде искључена из подручја примене Регулative. Ово гледиште је било прихваћено од стране немачког федералног министарства правде и од *Max Planck* института за интелектуалну својину, конкурентно и порезно право,³⁰ али исто ипак није наишло на ширу подршку у самој Европској унији због чега је у финалном тексту Регулative била уграђена посебна колизиона норма за одређивање меродавног права за вануговорне обавезе које произлазе из повреде права интелектуалне својине.

Иако није био прихваћен приговор о искључењу права интелектуалне својине из подручја примене регулативе Рим II, ипак су очигледне последице образложења која су била истакнута у прилог таквог приговора - прихваћен је принцип територијалитета и искључење аутономије воље, опет под силним утицајем немачке правне традиције.

Већ смо напоменули да се баш принцип територијалитета користи као кључни аргумент за искључење аутономије воље вануговорне одговорности која произлази из повреде права интелектуалне својине.

Разлог да се искључи иновативно правило уведено у Регулative Рим II у погледу могућности да стране саме изаберу меродавно право за вануговорну одговорност несумњиво је веза која постоји међу правима интелектуалне својине државних органа који признају права, националним регистрима и економском политиком државе. Национално право има интерес у самим правима интелектуалне својине, а омогућавање странама да изаберу неко друго право повредиће те интересе и може чак и да има утицај на та права³¹. Баш из тих разлога је принцип територијалитета неспојив с аутономијом воље због чега и иста није допуштена према чл. 8 ст. 3 Регулative Рим II односно чл. 33-г ЗМПП-а.

Потребно је признати да је последњи, трећи аргумент у корист искључења аутономије воље код повреде права интелектуалне својине доста јак, али сматрамо да је неопходно истакнути да постоје и друге области у међународном приватном праву где је прихваћен принцип територијалитета, па ипак је допуштена аутономија воље у делу вануговорне одговорности повезане с тим аспектом права. Као пример истакли би стварно право, за које је иманентна примена принципа територијалитета. Али иако је овај принцип иманентан, када настаје вануговорна обавеза повезана са повредом неког стварног права (смањење вредности имовине неком лицу) и по регулативама Рим II и по ЗМПП-у је допуштено да стране одаберу меродавно право за њихове вануговорне обавезе.

Овакав закључак темељимо на одредбама чл. 14 Регулative Рим II и чл. 33 ЗМПП-а.³² Допуштење аутономије воље у ниједном случају се не сме сматрати неспојивим са принципом територијалитета. Свесни смо о значењу овог принципа у делу права интелектуалне својине, које у себе укључује искључиво сложене административне процедуре о заштити права интелектуалне својине као услов за његову пуноважност. Свакако да баш ти административни органи требају гарантовати заштиту права интелектуалне својине. И уопште не алудирамо на допуштање аутономије воље у делу регистрације, садржаја и пуноважности права интелектуалне својине. Принцип територијалитета је ту свакако незамењив. Али, ако се дозволи могућност избора меродавног права за уговорне односе повезане са правима интелектуалне својине неопходно је дозволити и могућност да саме стране изаберу меродавно право и за вануговорну одговорност која произлази из повреде права интелектуалне својине.

²⁸ WIPO, *Intellectual Property on the Internet: A Survey of Issues*, Geneva WIPO 2002, стр. 118.

²⁹ Види рецитал 26 из регулативе Рим II.

³⁰ Drexel, J., *The Proposed Rome II Regulation: European Choice of Law in the Field of Intellectual Property*, in *Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future* (edited by: Josef Drexel and Annette Kur), Hart Publishing, 2005, стр.155-156.

³¹ Faecett, J. J., Torremans, P., *Intellectual Property and Private International Law*, Second edition, Oxford University Press, 2010, стр. 817.

³² Види чл. 14 Регулative Рим II и чл. 33-ф ЗМПП-а.

3. Закључак

У теорији међународног приватног права аутономија воље у делу вануговорне одговорности за штету је дуго времена била одбацивана и сматрала се да иста није у сагласности са циљем и природом самог међународног приватног права. Али данас се овај став све више мења и аутономија воље налази равноправно своје место како код уговорних тако и код вануговорних односа са иностраним елементом.

Мада, када је реч о вануговорној одговорности која произлази из повреде права интелектуалне својине, аутономија воље још увек није допуштена. Са друге су стране аутори који дају подршку потреби допуштања аутономије воље у делу специфичних врста грађанскоправних деликата све гласнији. Уједначење нормативних правила налазимо и у активности међународних организација које раде у области права интелектуалне својине, а које се све више залажу за допуштање аутономије воље у делу сукоба закона код интелектуалне својине. Тако, у принципима предложеним са стране америчког правног института,³³ принципа *Max Planck* института о сукобу закона код интелектуалне својине,³⁴ јапанског предлога за транспарентност и заједничког предлога асоцијације за међународно приватно право Кореје и јапанског пројекта универзитета *Waseda*,³⁵ аутономија воље страна је допуштена код вануговорне одговорности за штету која произлази из повреде права интелектуалне својине. Уколико се у савременом међународном приватном праву све више прихвата могућност да саме стране регулишу властите односе, не можемо наћи адекватан разлог због чега би искључили аутономију воље у односима који се заснивају *inter partes*. Независно од тога колико сама аутономија воље буде коришћена са стране самих страна, неопходно је да иста буде допуштена, свакако са поштовањем потребе заштите јавног интереса. Заштита јавног интереса се може постићи искључењем могућности избора меродавног права у одређеним тачно спецификованим случајевима. Али, јавни интерес се у ниједном случају не сме користити као довољан аргумент *per se* да би се искључила аутономија воље само код неких специфичних врста грађанскоправних деликата.

³³ Текст је доступан на следећем линку: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/us/us218en-part8.pdf>.

³⁴ Текст је доступан на следећем линку: http://www.cl-ip.eu/_www/files/pdf2/Final_Text_1_December_2011.pdf.

³⁵ Текст је доступан на следећем линку: <http://www.win-cls.sakura.ne.jp/pdf/19/21.pdf>.

Toni Deskoski, Ph.D., Full-time Professor
Vangel Dokovski, Ph.D., Assistant Professor
Faculty of Law "Justinianus Primus"
University "Ss. Cyril and Methodius", Skopje

ALLOWABILITY OF PARTY AUTONOMY IN INTELLECTUAL PROPERTY INFRINGEMENT CASES

Summary

Party autonomy is a choice of law doctrine that permits parties to choose the law of a particular country to govern their relations that involves two or more jurisdictions.³⁶ On 11 January 2009, a fundamental change to the way in which the law applicable to non-contractual obligations will be determined under European Private International law took place when Regulation (EC) No 864/2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II) came into effect. Party autonomy is arguably the most significant introduction into the European private international law for non-contractual obligations. However, under article 8 of this Regulation, there is no scope for the parties to agree on an alternative applicable law.

*This paper presents a comprehensive examination of the reasons why party autonomy is not accepted as a connecting factor in intellectual property infringement cases. The coordination between territoriality restricted intellectual property rights and the potential global reach of Internet activities has been the focus of significant attention in recent years.³⁷ Special attention in this paper is also given to the development of the private international law in the area of intellectual property rights and the possibility for introduction of *lex voluntatis* in this specific type of non-contractual obligations in the near future.*

Key words: *intellectual property, lex voluntatis, Rome II Regulation, lex loci protectionis, infringement.*

³⁶ Mo Zhang, *Party Autonomy And Beyond: An International Perspective Of Contractual Choice Of Law*, 20 Emory Int'l L. Rev. 511, Fall, 2006.

³⁷ De Miguel Asensio, P. A., *Internet Intermediaries and the Law Applicable to Intellectual Property Infringements*, 3 (2012) JIPITEC 3, стр. 350.

Литература

- Abala, M., *Principles of Conflict of Laws*, Third edition, Cavendish Publishing Limited, 1999.
- Gerber, D. J., *Global Technological Integration, Intellectual Property Rights, and Competition Law: Some Introductory Comments*, 72 Chi.-Kent. L. Rev. 357, 1996.
- De Miguel Asensio, P. A., *Internet Intermediaries and the Law Applicable to Intellectual Property Infringements*, 3 (2012) JIPITEC 3.
- Drexel, J., *The Proposed Rome II Regulation: European Choice of Law in the Field of Intellectual Property*, in *Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future* (edited by: Josef Drexel and Annette Kur), Hart Publishing, 2005.
- Караникић Миркић, М., *Кривица као основ деликтне одговорности у грађанском праву*, 2009.
- Cordero-Moss, G., *International Commercial Contracts*, 2014.
- Lucchi, N., *Digital Media & Intellectual Property Management of Rights and Consumer Protection in a Comparative Analysis*, Springer, 2006.
- Maskus, K. E., *Intellectual Property Rights and Economic Development*, “Beyond the Treaties: A Symposium on Compliance with International Intellectual Property Law”, organized by Fredrick K. Cox International Law Center at Case Western Reserve University, 2000.
- Matulionyte, R., *Calling for Party Autonomy in Intellectual Property Infringement Cases*, *Journal of Private International Law*, Vol. 9, No. 1/2013.
- Metzger, A., *Applicable Law under the CLIP Principles: a Pragmatic Reevaluation of Territoriality*, in *Intellectual Property in the Global Arena – Jurisdiction, Applicable Law, and the Recognition of Judgments in Europe, Japan and the US*, (edited by: Basedow/Kono/Metzger), Tübingen 2010.
- Mo Zhang, *Party Autonomy And Beyond: An International Perspective Of Contractual Choice Of Law*, 20 *Emory Int'l L. Rev.* 511, Fall, 2006.
- Reimann, M., *Codifying Torts Conflicts: The 1999 German Legislation in Comparative Perspective*, 60 *La. L. Rev.* 2000.
- Schack, H., *The Law Applicable to Unregistered IP Rights After Rome II*, *Ritsumeikan Law Review*, No. 26/2009.
- Faецетт, J. J., Торреманс, P., *Intellectual Property and Private International Law*, Second edition, Oxford University Press, 2010.
- Fentiman, R., *Choice of Law and Intellectual Property*, in *Intellectual Property and Private International Law – Heading for the Future* (edited by: Josef Drexel and Annette Kur), Hart Publishing, 2005.
- WIPO, *Intellectual Property on the Internet: A Survey of Issues*, Geneva WIPO 2002.

Др Божин Влашковић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу
Др Милица Шутова, Државна комисија за одлучивање
у другом степену у области инспекције
и повреде поступка, Скопље

УДК: 347.77:341.645.2(-672EU)

ЕВРОПСКИ СУД О ИДЕНТИЧНОМ ПОЛОЖАЈУ ЗАКУПОДАВЦА И ПРОВАЈДЕРА, КАО ПОСРЕДНИКА УСЛУГА, У СМISЛУ ПОВРЕДЕ ЖИГА*

Резиме

Према одредбама Директиве 2004/48/ЕЗ државе чланице Уније требало би да титулару права интелектуалне својине омогуће издавање судских налога против посредника, чије услуге треће лице користи у циљу повреде ових права. Међутим, посредници своје услуге данас нуде како на стварном (традиционалном) тржишту, тако и на виртуелном (дигиталном) тржишту. С обзиром да је у ранијој пракси Европског суда решено питање издавања судских налога против посредника на виртуелном тржишту, поставило се питање да ли се на исти начин решава и одговорност посредника на стварном тржишту. Европски суд је на ово питање пружио потврдан одговор.

Државе чланице у својим законима треба да обезбеде мере, процедуре и правне лекове како би се осигурало спровођење права интелектуалне својине. Све изречене мере морају бити фер и правноправне, не непотребно компликоване или скупе, нити да садрже неразумне рокове, као и непотребна одлагања. Те мере ће бити пропорционалне и одобрајајуће и примењиваће се, на тај начин, како би се избегло стварање баријера легитимној трговини, а такође, морају бити довољно ефикасне у смислу суспензије постојећих испречавања будућих повреда-Кључне речи:

Кључне речи: виртуелно тржиште, стварно тржиште, повреда жига, судски налог, својства мера, поступака и правних лекова.

* Рад је написан у оквиру пројекта Правног факултета Универзитета у Крагујевцу “XXI век – век услуга и Услужног права”, бр. 179012, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

